

Шляхи реалізації індивідуальних освітніх траєкторій педагогів професійного навчання

Анотація. В статті висвітлені шляхи реалізації індивідуальних освітніх траєкторій майбутніх педагогів професійного навчання. Підґрунтям реалізації студентоцентрованого навчання у вищій освіті України є документи Болонського процесу, які декларують необхідність урахування різноманітності студентів та їх потреб шляхом створення у закладі вищої освіти освітнього середовища, орієнтованого на задоволення інтересів студентів, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії з числа вибіркових дисциплін. Схарактеризовані перспективні напрями урахування академічних інтересів та потреб педагогів професійного навчання, націлені формуванню додаткових компетентностей студентів, а саме, розроблення програм-мінор та сертифікатних програм.

Ключові слова: студентоцентроване навчання, педагог професійного навчання, індивідуальна освітня траєкторія здобувача вищої освіти, програма-мінор, сертифікатна програма.

Abstract. The article highlights ways of implementing individual educational trajectories of future teachers of the vocational training. The basis for the implementation of student-centered learning in the higher education of Ukraine are the documents of the Bologna process, which declare the need to take into account the diversity of students and their needs by creating an educational environment in the university focused on satisfying the interests of students, in particular, providing opportunities for the formation of an individual educational trajectory from among elective subjects. Characterized prospective directions of taking into account the academic interests and needs of teachers of the vocation training, aimed at the formation of additional competencies of students, that is, the development of minor programs and certificate programs.

Keywords: student-centered learning, vocational training teacher, individual educational trajectory of the student, minor program, certificate program.

Постановка наукової проблеми. Прагнення нашої країни стати рівноправним членом європейської спільноти закріплено курсом на активізацію співпраці України та Європейського Союзу у різних сферах, зокрема, шляхом сприяння зближенню у сфері вищої освіти в рамках Болонського процесу, що відображено у Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки [8]. Гнучкі навчальні траєкторії студентів, що базуються на основі урахування різноманітності студентів та їх потреб, є одним із способів реалізації студентоцентрованого навчання, задекларованого низкою документів Європейського простору вищої освіти: Лювенське комюніке (2009), Будапештсько-Віденська декларація (2010), Бухарестське комюніке (2012), Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості вищої освіти в Європейському просторі вищої освіти (ESG) (2015) [7].

Відтак, однією із операційних цілей плану реалізації у 2022-2024 роках Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки є втілення принципів студентоцентрованого навчання як основи для організації освітнього процесу разом з використанням інноваційних технологій та різних форм здобуття освіти [3]. Студентоцентроване навчання, яке передбачає створення у закладі вищої освіти (ЗВО) освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів вищої освіти, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії, закріплене і в Законі України «Про вищу освіту» [1]. Отже, індивідуальна траєкторія навчання здобувача вищої освіти формується з числа вибіркових навчальних дисциплін у межах, передбачених відповідною освітньою програмою та навчальним планом, в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС. При цьому, ЗВО має

забезпечити організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми професійної освіти педагогів висвітлені у працях (С. Артюх, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало), професійної підготовки педагогів професійного навчання (І. Бендера, Р. Гуревич, О. Дубасенюк, І. Каньковський, О. Коваленко, В. Радкевич, Л. Тархан, О. Щербак та ін.). Дослідження індивідуального підходу у навчанні та виховання особистості започатковані дидактами (Я. Коменський, Й. Песталоцці, К. Ушинський) та продовжені пошуками особистісно-орієнтованої моделі навчання вітчизняними науковцями (І. Бех, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Лутай, Н. Ничкало, В. Рибалко, О. Савченко, Г. Сазоненко, В. Сухомлинський, В. Ягупов тощо), осмислення індивідуальної освітньої траєкторії навчання (С. Андрєєва, А. Зуєва, І. Каньковський, І. Краснощок тощо).

Разом з тим, слід зазначити, що існує нагальна потреба в осмисленні сучасного підходу до імплементації принципу студентоцентрованого навчання в освітній процес вітчизняних закладів вищої освіти та виявленні шляхів реалізації індивідуальних освітніх траєкторій майбутніх педагогів професійного навчання з метою урахування різноманітності студентів та їх потреб.

Мета статті – аналіз шляхів реалізації індивідуальних освітніх траєкторій майбутніх педагогів професійного навчання з метою урахування їх академічних інтересів та потреб і формування додаткових компетентностей у здобувачів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Перспективним напрямком урахування академічних інтересів та потреб майбутніх педагогів професійного навчання, націлені формуванню додаткових компетентностей студентів, можна вважати, на нашу думку, впровадження ЗВО програм-мінор та сертифікатних програм [2]. Щодо спеціалізації, яку здобувач вищої освіти може отримати у разі опанування певних освітніх компонент, вона може забезпечуватися вивченням згрупованих фахових навчальних дисциплін у формі блоку (пакету), які є взаємопов'язаними і викладаються у заздалегідь визначеній послідовності. Таке тлумачення програми-мінор як структурованого спеціалізованого комплексу (блоку) освітніх компонентів (навчальних дисциплін) спорідненої тематики, що доповнюють основну кваліфікацію, запропонованих кафедрами для вільного вибору студентами, використовує Хмельницький національний університет [4].

Так, в університеті для здобувачів вищої освіти спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) другого (магістерського) рівня вищої освіти розроблені дві програми-мінор для відповідних спеціалізацій 015.36 Технологія виробів легкої промисловості та 015.38 Транспорт. Значущість поглибленої фахової підготовки фахівців цієї спеціальності декларує Професійний стандарт «Педагог професійного навчання», а саме, формування технічних, технологічних компетентностей особистості, підготовка до професійної діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства [6].

Цілі створених програм-мінор спрямовані на поглиблене вивчення галузей спеціалізації, обсяг кожної програми становить 24 кредити ЄКТС, вони складаються із взаємопов'язаних між собою фахових вибіркового дисциплін за відповідною спеціалізацією. Перевірка програмних результатів навчання за програмою-мінор здійснюється у формі атестаційного іспиту. Зміст програм відображається у додатках до дипломів магістрів відповідними записами про досягнуті результати навчання освітніх компонент [2].

Щодо сертифікатних програм, у Хмельницькому національному університеті розроблено положення [5], згідно з яким метою створення таких програм та надання платних послуг є розширення та поглиблення компетентностей, програмних результатів навчання здобувачів вищої освіти понад обсяг освітньої програми, за якою вони навчаються. Реалізація сертифікаційних програм здійснюється з актуальних теоретичних напрямів різних галузей науки і техніки, поглиблення рівня професійної компетентності здобувачам вищої освіти та

розширення можливостей для працевлаштування, задоволення інших індивідуальних освітніх потреб.

Набуті здобувачем вищої освіти компетентності та програмні результати навчання за сертифікатною програмою не дають права на здобуття освітнього ступеня, отримання документа про вищу освіту та присвоєння професійної кваліфікації, однак можуть бути внесені у додаток до диплома про вищу освіту європейського зразка. Загальний обсяг сертифікатної програми та обсяг освітніх компонентів визначається у кредитах ЄКТС і може коливатися у межах 12-20 кредитів та більше. Форма і види занять, їх обсяг залежать від специфічних особливостей сертифікатної програми, її призначення. Найбільш поширеними видами є: лекції, практичні заняття, семінари, майстер-класи, тренінги, вебінари, круглі столи, екскурсії, практики тощо.

Висновки. Отже, досвід організації освітнього процесу підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, що базується на комбінуванні вивчення нормативної частини змісту освітньої програми підготовки фахівців з поглибленим вивченням галузей спеціалізації в межах додаткових програм-мінор та сертифікатних програм, свідчить про ефективність такого підходу для формування ключових знань, умінь та навичок, якими має оволодіти майбутній педагог професійного навчання, спрямованого на задоволення власних потреб особистості і забезпечують конкурентоспроможність випускника на ринку праці, високу здатність до працевлаштування.

Для подальшої реалізації принципів студентоцентрованого навчання в Україні, на нашу думку, слід ввести відповідні зміни в законодавчу базу вищої освіти, узагальнити досвід та напрацювати нормативну базу щодо розроблення та реалізації програм-мінор та сертифікаційних програм на інституційному рівні, розробити механізм визнання результатів навчання за такими програмами та ін.

Прогностичним напрямом досліджень у зазначеній сфері вважаємо подальше вивчення кращого європейського досвіду імплементації принципу студентоцентрованого навчання в закладах вищої освіти, збільшення частки і розширення спектру елективних дисциплін та спеціалізованих програм для задоволення академічних інтересів та потреб здобувачів вищої освіти, набуття ними додаткових компетентностей з метою їх успішного працевлаштування.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2019. № 21, С. 81. URL: <http://surl.li/jhtp> (дата звернення: 01.10.2022).
2. Красильникова Г.В., Герніченко І.І., Красильников С.Р. Роль програми мінор у формуванні індивідуальної траєкторії навчання майбутнього педагога професійної освіти. *Молодь і ринок: наук.-пед. журнал*. Дрогобич: Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка, 2022. № 5 (203). С. 50-55.
3. Операційний план реалізації у 2022-2024 роках Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки. Розпорядження КМУ України від 23.02.2022 № 286-р. URL: <http://surl.li/cdten> (дата звернення: 10.10.2022).
4. Положення про порядок реалізації права здобувачів вищої освіти на вільний вибір навчальних дисциплін у Хмельницькому національному університеті. URL: <http://surl.li/ckfyr> (дата звернення: 01.10.2022).
5. Положення про сертифікатні програми у Хмельницькому національному університеті. URL: <https://khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/normatyvni-dokumenty/polozhennya/pro-sertyfikatni-programy.pdf> (дата звернення: 01.10.2022).
6. Про затвердження професійного стандарту «Педагог професійного навчання»: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 20.06.2020 № 1182. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.me.gov.ua/ascod/List?!> (дата звернення: 07.10.2022).
7. Standards and guidelines for quality assurance in the European Higher Education Area (ESG). Kyiv: CS Ltd., 2015. 32 p.
8. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. Розпорядження КМУ України

від 23.02.2022 № 286-р. URL: <http://surl.li/dajzf> (дата звернення: 10.10.2022).